

IMAGINEA CELUILALT ÎN DESCRIEREA ASPECTELOR REZILIENTE ÎN FENOMENUL DEPORTĂRILOR DIN RSSM

Zinaida BOLEA

CZU: 159.923.2-054.74

zbolea@yahoo.com

Pentru a introduce subiectul importanței Celuilalt în reziliență, vom menționa că toate definițiile rezilienței converg asupra concluziei că reziliența este rezultatul unui proces interactiv care implică persoana, familia și mediul său înconjurător și că prezența Celuilalt în procesul de reziliență este un factor determinant de recuperare și dezvoltare în pofida adversităților și traumatismelor [7, 8].

Cyrulnic (1999/2006) susține că reziliența tinde să apară acolo unde există tutori de dezvoltare – persoane semnificative disponibile să ofere suport psihoemoțional, menționând că factorii care influențează riscul nerezilienței sunt cel mai des reprezentați de părinți bolnavi psihic, părinți abuzivi, dependența copiilor de părinții abuzivi, absența substitutelor afective [5]. Studii relevante pentru acest subiect, realizate în diverse spații culturale, constată că prezența unor persoane semnificative de încredere și capabile de a oferi suport psihoemoțional poate determina reziliență chiar și în traumatisme intense sau de lungă durată [2,9,10].

Rolul Celuilalt în reziliență este clarificat și prin invocarea conceptelor de *atașament sigur* (Bowlby 1979/2016) și *încredere fundamentală* (Erikson, 1963/2015). Atașamentul sigur și încrederea fundamentală se dezvoltă în condițiile unei relații și a unui mediu suficient de bune, în care copilul reușește să trăiască încredere, siguranță, continuitate alături de părinte sau îngrijitor. Aceste realități psihice pun bazele încrederii în sine și a încrederii în relația cu persoanele semnificative, facilitând interiorizarea unor obiecte interne bune, care vor avea ulterior rolul de reper intern fără prezența fizică a Celuilalt. Aceste două concepte – atașamentul sigur și încrederea fundamentală, se referă la realități psihice care se construiesc în primii ani de viață, iar atunci se reușește interiorizarea lor ca trăire permanentă, acestea servesc drept resursă psihoemoțională importantă pe parcursul întregii vieți [4,6].

ȘTIINȚE SOCIALE

Psihologie, științe ale educației, sociologie și asistență socială

În textul dat, vom oferi o perspectivă asupra felului în care Celălalt este descris în termenii rezilienței în contextul deportărilor din RSSM. Analiza calitativă a interviurilor realizate cu persoanele deportate în cadrul Programului de Stat „Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din R.S.S. Moldovenească în perioada anilor 1940-1941, 1944-1953” ne permite să formulăm câteva caracteristici definitorii ale rezilienței familiale în cazul acestui fenomen și să identificăm reprezentarea Celuilalt în acest tip de reziliență.

Una dintre caracteristicile identificate se referă la faptul că persoanele intervievate relatează despre *preexistența unui atașament sigur momentului deportării și dezvoltarea atașamentului ulterior în cadrul familiei*. În majoritatea interviurilor analizate, identificăm descrierea unor relații familiale în care a existat atașament securizant, care s-a realizat atât în cadrul relației părinte-copil, cât și în cadrul fratriei. Continuarea relației și a atașamentului sunt invocate drept repere psihice importante în funcționarea familiilor la locul deportării. Bunăoară, în cazurile în care tații erau separați de familii în drum spre locurile deportării, celălalt părinte păstra continuitatea relației prin scrisori, prin povestiri despre părintele absent, iar reunificarea familiei devenea un obiectiv central în adaptarea la condițiile deportării.

O altă realitate frecvent invocată în interviurile realizate cu persoanele deportate se referă la *figurile parentale puternic investite*. Figurile parentale sunt reprezentate ca personaje puternice, integre psihic, ca un factor important de protecție. Cel mai des în interviurile analizate prevalează o descriere idealizată a figurilor parentale. Considerăm că această descriere este parte a idealizării ca mecanism defensiv, dar, în același timp, reflectă părți ale realității obiective.

Nevoia și disponibilitatea de a avea grijă de ceilalți este prezentată drept altă resursă importantă de reziliență în cazul deportărilor, persoanele deportate afirmând că i-a mobilizat și i-a susținut ideea că ceilalți membri ai familiei nu vor supraviețui fără ei. În acest sens, vom face referință la teoria lui Baranger (1987 *apud* Amati Sas, 2002), care relatează despre rolul obiectului salvator în traumatism – „acest obiect, care necesită să fie salvat, el însuși ne salvează de

traumatism”, spune autorul [1]. Un factor important în procesul de supraviețuire psihică și rezistență într-o alienare colectivă este capacitatea individului de a păstra un spațiu subiectiv propriu, iar acest spațiu subiectiv poate fi construit inclusiv pe grija față de cei apropiați. Resursa psihologică de bază o constituie în astfel de cazuri legăturile obiectuale reale, dar și legătura cu obiectele interne care rămân vii chiar și în atmosfera traumatismului. În același timp, organizarea grijii pentru celălalt introduce sens, speranță și continuitate într-o situație de traumatism social.

În urma analizei interviurilor realizate cu persoanele deportate, constatăm că existența unui atașament securizant și investiția psihică în celălalt sub forma grijii, responsabilității, atașamentului afectiv sunt prezentate drept resurse centrale în reziliența specifică persoanelor deportate. Nevoia de a avea grijă de celălalt este descrisă în istoriile deportaților în ambele direcții generaționale: dinspre părinți spre copii și dinspre copii spre părinți. Descrierea idealizată a persoanelor de referință, în mod special a părinților, reprezintă o realitate identificată și în cazul altor traume sociale și face parte din specificul defensiv în acest gen de traume. Fără a ne implica în polemici privind sursa acestor descrieri – că este una fantasmatică sau una obiectivă, trebuie să menționăm că prezența figurii parentale puternic și pozitiv investită este prezentată de către persoanele deportate drept o resursă centrală de reziliență.

Deportările fac parte din categoria traumelor antropogene, denumite astfel dat fiind faptul că acțiunea traumatogenă este gândită și pusă în act de către un personaj uman. Bohleber (2010) susține că traumele antropogene au drept obiectiv anihilarea ființării istorico-sociale a individului și anulează relațiile umane, iar de aici derivă și dificultatea de elaborare a acestui tip de traume [3]. Analiza interviurilor cu persoanele deportate ne sugerează că resorturile rezilienței sunt, la fel, *antropogene*, în sensul în care în aspect individual, familial și comunitar, investiția în Celălalt ca personaj real sau ca obiect intern, reprezintă un factor central în supraviețuirea psihică.

Referințe:

1. AMATI SAS, S. Situations sociales traumatiques et processus de la cure.

ȘTIINȚE SOCIALE

Psihologie, științe ale educației, sociologie și asistență socială

- In: *Revue Française de Psychanalyse*, 2002, no.3 (vol. 66), pp. 923-923.
2. ANAUT, M. Résilience, transmission et élaboration du trauma dans l'écriture des enfances blessées. In: *Perspectives Psy*, vol. 41, no. 5, pp. 383-388.
  3. BOHLEBER, W. Remembrance and Historicization: The transformation of Individual and Collective and its Transgenerational Consequences. In: *Adolescent Psychiatry*, octomber, 2012, (2), pp. 363-368.
  4. BOWLBY, J. *Crearea și ruperea legăturilor afective*. București: Ed. Trei, 2016, pp. 157-165. ISBN 978-606-719-763-1.
  5. CYRULNIC, B. *O minunată nefericire*. București: Ed. Elena Francisc Publishing, 2006, pp.17-27. ISBN: (10) 973-87574-8-7.
  6. ERIKSON, E. H. *Copilărie și societate*. București: Ed. Trei, 2015, pp. 302-307. ISBN 978-606-719-015-1.
  7. IONESCU, Ș. *Tratat de reziliență asistată*. București: Ed. Trei, 2013, pp. 60-67. ISBN 978-973-707-737-0.
  8. MUNTEAN, A., MUNTEANU, A. *Violență, traumă, reziliență*. Iași: Polirom, 2011, pp. 239-250. ISBN 978-973-46-1308-3.
  9. THEIS, A. *Approche psychodynamique de la résilience: Etude clinique projective comparée d'enfants ayant été victimes de maltraitance familiale et placés en famille d'accueil*/Teză de doctorat, 2006. <https://hal.archives-ouvertes.fr/>
  10. WALSH, F. A Family Resilience Framework: Innovative Practice Applications. In: *Family relations*, aprilie, 2006, 51(2), pp.130-137.